

Nútímavæðing á niðurskurðartímum – opnun bráðageðdeildar við Hringbraut

Haldóra Jónsdóttir

yfirlæknir við geðsvið
Landspítala

haldjon@landspitali.is

Umræða um heilbrigðismál hefur undanfarin ár einkennst af fréttum af niðurskurði, slæmum aðbúnaði, gríðarlegu álagi og flóttu fagfólks úr landi. Við höfum lítið séð af jákvæðari fréttum, því miður, en vissulega er heilbrigðiskerfið í þróun þrátt fyrir erfiða tíma síðustu ár. Á geðsviði Landspítala hefur verið skorið niður eins og annars staðar, en þó getum við stolt sagt að það hafi orðið mikil þróun í starfinu síðustu árin. Það hefur farið fram innri skoðun á starfsemi geðsviðs og hvert beri að stefna í faglegu starfi þar. Í nútímageðheilbrigðisþjónustu er lögð áhersla á að þungi meðferðar og endurhæfingar fari fram úti í samfélaginu og á göngudeildum, en einnig á aukna sérhæfingu þjónustu. Á geðsviði hefur verið stofnað samfélagsgeðteymi, FMB-teymi, til að þjónusta þungaðar konur og fjölskyldur með ung börn, starf á endurhæfingarsviði hefur tekið miklum breytingum, meðal annars með eflingu þjónustu við ungt fólk með geðrofssjúkdóma og ný og nútímaleg réttargeðdeild hefur verið opnuð. Öflugar legudeildir fyrir bráðveika sjúklinga verða þó áfram nauðsynlegar þegar önnur úrræði duga ekki.

Nú á haustdögum opnar ný bráðageðdeild 32C við Hringbraut. Hafist hefur verið handa við breytingar á húsnæði móttökudeildar 32C með tilliti til þarfa nýju deildarinnar sem er einskonar geðgjörgæsludeild. Á deildinni voru áður 17 rúm (auk tveggja bráðapláss), en þar verða nú 10 einmenningsherbergi (auk tveggja bráðapláss) í tveimur kynjaskiptum álum. Deildin er öll miklu rýmri en áður, með fleiri dag-

stofum og herbergjum sem nýtast meðal annars til að róa órólega sjúklinga. Lögð er áhersla á öryggi sjúklinga og starfsfólks og á betri þjónustu í aðlaðandi umhverfi. Eitt af markmiðum starfsins á nýju deildinni er að draga úr truflandi atferli og ofbeldishættu og bæta þannig þjónustu við bráðveika sjúklinga. Um leið skapast tækifæri til að bæta þjónustu við aðra inniliggjandi sjúklinga, þar sem öryggi á öðrum deildum eykst og vonandi svigrúm starfsfólks, þegar þeir sjúklingar sem eru mest krefjandi dvelja á nýju bráðageðdeildinni.

Bráðadeildin mun veita sérhæfða einstaklingsmiðaða skammtímaþjónustu fyrir sjúklinga sem þurfa aukinn stuðning í öruggu umhverfi. Dæmi um sjúklinga sem deildin nýttist fyrir eru sjúklingar sem eru hættulegir sjálfum sér, öðrum og umhverfi, sjúklingar sem eru í verulegri strokhættu, þeir sem eru ófyrirsjáanlegir, með mikla hegðunartruflun eða markalausa hegðun. Helstu kostir slíkrar deildar eru aukin sérhæfing sem leiðir til bættrar þjónustu fyrir þá allra veikustu og aukið öryggi sjúklinga og starfsfólks, en einnig skýrara verklag, bæði á nýju deildinni og á móttökudeildunum. Einstaklingar í bráðu geðrofi, alvarlegu örlyndi og mikilli sjálfsvígshættu þurfa sérhæfða meðferð, það þarf að tryggja þeim ró og draga úr áreiti til að bataferlið gangi betur og hraðar.

Móttökugeðdeildir við Landspítala hafa verið reknar með sama sniði í fjölda ára. Þrjár almennar móttökudeildir og ein fyrir einstaklinga með tvígreiningar, það er geðræn vandamál og alvarlegan fíknisjúkdóm. Gangarnir þar sem veikustu sjúklingarnir dvelja eru þröngir og engin rými önnur en herbergi sjúklinga. Í gegnum árin hafa starfsmenn heilbrigðisþjónustunnar ef til vill ekki beint athyglinni nægilega að því hvernig sjúklingum líður inni á legudeildum, hvernig umhverfið er. Upplifa inniliggjandi sjúklingar öryggi, geta þeir fundið næði og ró, stuðlar umhverfið að bættri líðan? Rannsóknir hafa sýnt að meiri þrengsli, stöðugt áreiti og skortur á „friði

og ró“ og persónulegu rými, eru þættir sem auka hættu á ofbeldi á geðdeildum.^{1,2} Það er löngu tímabært að bæta aðbúnað og þjónustu við bráðveikt fólk í erfiðu geðrofsástandi og það gerum við til muna með sérhæfðri legudeild fyrir þennan hóp.

Fyrirmyndin að deildinni er sótt til Bretlands, en þar hafa slíkar deildir verið starfandi í 30 ár og verið í stöðugri þróun til að mæta aðstæðum og þörfum á hverjum stað.³ Í undirbúningi að opnun nýju deildarinnar hefur starfsfólk heimsótt geðgjörgæsludeildir í Bretlandi og sérfræðingar þaðan hafa sótt okkur heim og miðlað af sinni reynslu, auk þess að veita mikilvæga ráðgjöf um húsnæði nýju deildarinnar og þjálfva starfsfólk hennar.

Að ráðast í breytingar og kostnaðarsamar endurbætur á deildum Landspítala á tímum aðhalds og niðurskurðar er ekki einfalt mál þótt viljinn sé fyrir hendi. Það er í raun ógerningur án utanaðkomandi stuðnings og aðstoðar. Með átakinu „Á allra vörum“ verður safnað fé til að þessi nýja bráðageðdeild geti orðið að veruleika. Söfnunarátakið hefst 12. september og stendur til 26. september. Við erum ákaflega þakklát fyrir að fá þennan góða stuðning og það er mikið tilhlökkunarefni að hefja starfsemi í húsnæði sem mætir nútímakröfum fyrir geðgjörgæsludeild. Deildin verður þó áfram í þróun næstu árin, í takt við þarfir sjúklinga og þróun samfélagsins.

1. Kumar S, Ng B. Crowding and violence on psychiatric wards: explanatory models. *Can J Psychiatry* 2001; 46: 433-7.
2. Virtanen M, Vahtera J, Batty GD, Tuisku K, Pentti J, Oksanen T, et al. Overcrowding in psychiatric wards and physical assaults on staff: data-linked longitudinal study. *Br J Psychiatry* 2011; 198: 149-55.
3. Beer DM, Pereira S, Paton C. *Psychiatric Intensive Care* 2nd edition. Greenwich Medical Media London, 2008.

Modernising when downsizing – Opening a Psychiatric Intensive Care Unit at Landspítali

Haldóra Jónsdóttir,
MD, PhD, psychiatrist, Division of Psychiatry
Landspítali University Hospital